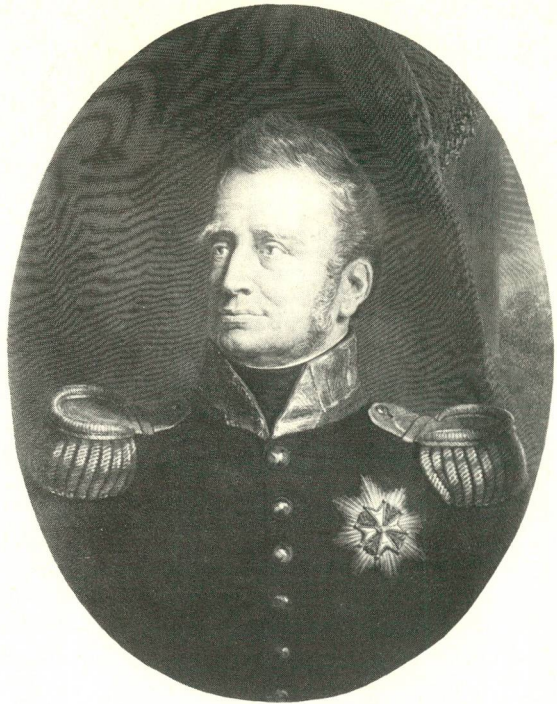

WILLEM I, Willem Frederik van Oranje-Nassau, koning der Nederlanden en Groothertog van Luxemburg ('s-Gravenhage 24 augustus 1772 - Berlijn 12 december 1843).

Oudste zoon van stadhouder Willem V, studeerde aan de universiteit te Leiden en huwde in 1791 met prinses Frederica Louisa Wilhelmina van Pruisen. Na de inval van de Fransen in 1795 volgde hij zijn vader in ballingschap en verbleef afwisselend in Engeland en Pruisen. Ongeduldig ijverde hij voor het herstel van het Huis van Oranje, dat met de val van Napoleon werkelijkheid werd. Op 2 december 1813 werd hij tot Souvereine Vorst der Verenigde Nederlanden uitgeroepen, aanvaardde op 1 augustus 1814 het voorlopig bestuur over het Zuiden en nam op 16 maart 1815 de titel van Koning der Nederlanden aan. Als schadeloosstelling voor zijn voormalige Duitse bezittingen ontving hij in 1815 het tot groothertogdom verheven Luxemburg, dat als een provincie in het Verenigd

Gravure door B. Taurel naar een schilderij van J.W. Pieneman.

Koninkrijk der Nederlanden niet formeel maar wel feitelijk werd geïntegreerd.

Willem I streefde ernaar de Nederlanden tot één natie te verenigen. Met dit doel nam hij maatregelen waardoor de staat inspraak verkreeg bij de opleiding en de benoeming van de geestelijkheid. Hiermee in verband stond ook de schoolpolitiek van Willem I. De hervorming van het schoolwezen beoogde zowel de verbetering en verbreiding als de eenheid van het onderwijs onder leiding van de staat te bevorderen. Maar vooral van de natievormende werking van een staats- en nationale taal, in casu het Nederlands, verwachtte de Koning de verwezenlijking van de geestelijke eenheid van het Rijk (z. Taalpolitiek, B : Nederlandse).

Voor zijn verlicht despotische politiek kon Willem I aanvankelijk rekenen op de steun van de geestverwante liberale burgerij. Doch het eensgezinde verzet van een jonge generatie katholieken en liberalen in het Zuiden dwong hem tot toegevingen en leidde desondanks tot de afscheiding van België in 1830 (z. Belgische Revolutie).

De starre houding van Willem I tegenover de Belgische onafhankelijkheid verlevendigde de oppositie in het Noorden. Factoren van persoonlijke en vooral van staatsrechtelijke en staatkundige aard hebben de vervreemding tussen Koning en volk voltrokken. In 1839 kondigde Willem I zijn huwelijk aan met de Belgische gravin Henriette d'Oultremont, een katholieke hofdame van zijn overleden gemalin. De tegenstand in de koninklijke familie en in regeringskringen en de beroering bij het volk deden hem voorlopig van dit voor nemen afzien. Hij kon echter niet instemmen met de wijzigingen bij de grondwetsherziening van 1840, daar hij de invoering van een beperkte ministeriële verantwoordelijkheid beschouwde als een onaanvaardbare aftakeling van zijn positie als

staatshoofd. Willem I deed op 7 oktober 1840 afstand van de troon ten voordele van zijn oudste zoon, de Prins van Oranje (Willem II).

Willem I vestigde zich te Berlijn en huwde in 1841 met gravin d'Oultremont. Tijdens zijn laatste levensjaren werd de breuk met het Nederlandse volk en met troonopvolger Willem II grotendeels hersteld.

LITERATUUR: W.P. Sautyn Kluit, *Dagblad-vervolgingen in België, 1815-1830*, in *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde* (1892, p. 307-394); - Ch. Terlinden, *Guillaume Ier Roi des Pays-Bas et l'Eglise Catholique en Belgique (1814-1830)*, 2 dln. (1906); - A. Goslinga, *Koning Willem I als verlicht despoot* (1918); - H.T. Colenbrander, *Vestiging van het Koninkrijk (1813-1815)* (1927); - P. Geyl, *De Groot-Nederlandsche Gedachte*, II (1930, p. 17-43); - G.J. Renier, *Great Britain and the establishment of the Kingdom of the Netherlands 1813-1815* (1930); - H.T. Colenbrander, *Willem I, Koning der Nederlanden*, I-II (1931-'35); - S. Stokman, *De Religieuzen en de Onderwijs-politiek der Regeering in het Vereenigd Koninkrijk der Nederlanden (1814-1830)* (1935); - R. Demoulin, *Guillaume Ier et la transformation économique des Provinces Belges (1815-1830)* (1938); - J. de Nooy, *Eenheid en vrijheid in het nationale onderwijs onder Koning Willem I* (1939); - J. en A. Romein, *Erflaters van onze Beschaving. Nederlandse Gestalten uit zes eeuwen*, III (1939, p. 245-284); - Y. Schmitz, *Guillaume Ier et la Belgique* (1945); - C. Bronne, *L'Amalgame (La Belgique de 1814 à 1830)* (1948); - P. Geyl, *De oorsprong van het conflict tussen Willem I en de Belgische katholieken*, in *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden* (1948, p. 53-71); - L.J. Plemp van Duiveland, *Willem Frederik, koning der Nederlanden* (1949); - J.A. Borne-wasser, *Kirche und Staat in Fulda unter Wilhelm Friedrich von Oranien 1802-1806* (1956); - L. Aletrino, *Drie Koningen van Nederland. Karakterschetsen van Willem I, Willem II en Willem III* (1959); - L. Roppe, *Een omstreden huwelijk. Koning Willem Frederik, Graaf van Nassau, en de Gravin van Nassau, geboren Henriette d'Oultremont de Wégimont* (1962); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, I (1963); - J.A. van Houtte, *Economische en sociale geschiedenis van de Lange Landen* (1964); - J.C. Boogman, *Die Suche nach der nationalen Identität. Die Niederlande 1813-1848* (1968); - E. van Raalte, *Staatshoofd en Ministers. Nederlands Constitutionele Monarchie historisch-staatsrechtelijk belicht* (1971).

MARC D'HOKER